

Monitoring en evaluatie van de Regio Deal Oost-Groningen

Eindmeting 2025

Groningen
1 december 2025

Titelblad

Titel: Monitor en evaluatie van de Regio Deal Oost-Groningen

Ondertitel: Eindmeting 2025

Consortium

Sociaal Planbureau Groningen
Aletta Advies

Projectleden

Heike Delfmann
Mariëlle Gebben
Bert de Graaff

Met dank aan Iris Tigchelaar

Datum

1 december 2025

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Regio Deal Oost-Groningen	4
Doel- en vraagstelling.....	4
Uitgangspunten en beperkingen	4
Methode	5
Beoogde impact: brede welvaart.....	6
Beoogde outcome en output per pijler	7
Pijler Leren	7
Pijler Werk en Inkomen	8
Pijler Gezondheid	9
Pijler Wonen.....	10
Stakeholderanalyse.....	12
Conclusies	13
Aanbevelingen.....	15
Bijlagen.....	16

Inleiding

Een Regio Deal is een samenwerking tussen Rijk en regio om de kracht van regio's te versterken en de brede welvaart duurzaam te verbeteren. Sinds 2018 werken overheden, maatschappelijke organisaties, kennispartners en bedrijven met elkaar samen om regionaal maatwerk te realiseren.

Brede welvaart gaat over het welzijn van mensen in brede zin: inkomen, gezondheid, onderwijs en werk, maar ook de kwaliteit van de leefomgeving, sociale cohesie en het vermogen van mensen om grip op hun leven te houden. Omdat het dagelijks leven zich grotendeels in de eigen regio afspeelt, is het regionale schaalniveau essentieel voor het begrijpen, meten en verbeteren van brede welvaart. Regio's verschillen in kenmerken én in wat inwoners belangrijk vinden; daarom vraagt brede-welvaartsbeleid altijd om een regionale aanpak.

Regio Deal Oost-Groningen

De Regio Deal Oost-Groningen (vastgesteld op 13 juli 2020) heeft als ambitie om de brede welvaart in de regio te verbeteren en een langdurige negatieve spiraal te doorbreken. Centrale gedachte is dat Oost-Groningers, samen met organisaties en overheden, werken aan beter perspectief en een toekomstbestendige leefomgeving.

De Regio Deal richt zich op vier pijlers met als doel de basisleefbaarheid op orde te brengen en voorwaarden te scheppen voor een gezonde, veilige en kansrijke regio. De ambitie luidt dat iedere Oost-Groninger minimaal één stap vooruitzet op ten minste één van deze pijlers, bijvoorbeeld door verbetering van vaardigheden, gezondere leefstijl, betere toegang tot werk of een betere kwaliteit van de woonomgeving.

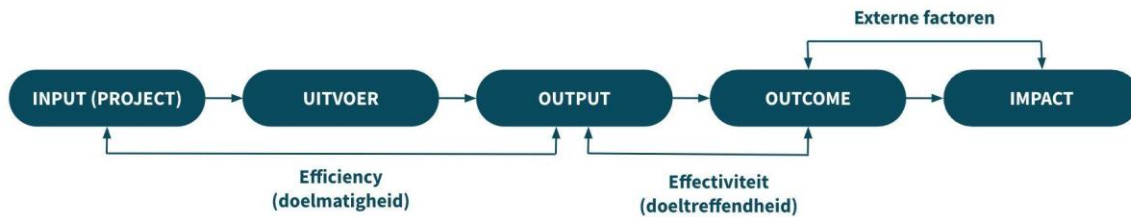
Doel- en vraagstelling

In deze eindrapportage brengen wij in beeld in hoeverre de Regio Deal Oost-Groningen heeft bijgedragen aan de gestelde doelen. We beantwoorden daarbij de volgende vragen:

- In hoeverre voldoet de Regio Deal aan de doelstellingen en hoe ontwikkelen de vastgestelde indicatoren zich sinds de nulmeting?
- Welke resultaten (output) zijn gerealiseerd binnen de projecten per pijler?
- Hoe verhouden activiteiten en opbrengsten zich tot de ontwikkelingen in de indicatoren (outcome)?
- Welke oorzaken zijn er voor het wel of niet behalen van de doelstellingen?
- Wat heeft de Regio Deal opgeleverd aan inzichten, en welke lessen en aanbevelingen zijn relevant voor een mogelijke Regio Deal Oost-Groningen 2.0?

Uitgangspunten en beperkingen

Langjarige monitoring van een regionaal programma beoogt inzicht te geven in doelmatigheid, doeltreffendheid en impact. Dat vraagt om aannemelijke verbanden tussen de inzet van het programma (input, activiteiten, projecten), de resultaten (output), de ontwikkeling in de regio (outcome) en de brede-welvaartseffecten (impact).

Figuur 1. Conceptuele weergave monitorings- en evaluatie aspecten

Het vinden van harde causale verbanden tussen de aspecten in de figuur is om verschillende redenen onmogelijk:

- de unieke, niet-reproduceerbare sociale en economische context van Oost-Groningen;
- het feit dat effecten niet los te koppelen zijn van andere regionale en nationale ontwikkelingen;
- de invloed van talrijke externe factoren op de brede welvaart;
- het ontbreken van volledig uitgewerkte streefwaarden, beleidstheorie en referentieregio's.

Het leggen van harde causale verbanden is dan ook niet de doelstelling van deze evaluatie. Om wel enige verbanden te leggen tussen doelmatigheid, doeltreffendheid en impact moet er aan een aantal randvoorwaarden voldaan worden. De randvoorwaarden voor robuuste monitoring waren slechts deels aanwezig voor Regio Deal Oost-Groningen. Zo is een nulmeting uitgevoerd en zijn indicatoren vastgesteld, maar ontbreekt een volledig uitgewerkte beleidstheorie, doelredenering en een normenkader. Ook is de documentatie van uitgevoerde projecten niet compleet (zie bijlage I). De evaluatie richt zich daarom op het duiden van ontwikkelingen, niet op het aantonen van harde causaliteit in de doeltreffendheid of doelmatigheid van de Regio Deal. Wel geven we een samenhangend beeld van prestaties en veranderingen in de regio, binnen de grenzen van beschikbare data.

Methode

De eindevaluatie is gebaseerd op drie bronnen: deskresearch (bijlage I), monitoring van indicatoren (bijlage II) en een stakeholderanalyse (bijlage III). Samen bieden zij inzicht in zowel de uitgevoerde activiteiten (output), de regionale ontwikkelingen (outcome) als de ervaringen van betrokken partijen. Voor de methodologische verantwoording en uitwerking van deze analyses verwijzen wij u graag naar deze bijlagen.

Leeswijzer

We beginnen dit overkoepelend stuk met de beoogde impact, gevolgd door een bespreking van de vier pijlers: Leren, Werken en inkomen, Gezondheid en Wonen. Per pijler beschrijven we zowel de inzet vanuit de Regio Deal als het doelbereik (outcome). Vervolgens volgt een stakeholderanalyse over de betrokken partners en de samenwerking. We sluiten af met conclusies en aanbevelingen passend bij het vervolg met Regio Deal II.

Beoogde impact: brede welvaart

De Regio Deal Oost-Groningen vertrok vanuit de ambitie om de brede welvaart duurzaam te verbeteren en de negatieve spiraal in de regio te doorbreken. Aan deze impactambitie is gewerkt via investeringen in vier pijlers: Leren, Werk & Inkomen, Gezondheid en Wonen. Los van de ontbrekende randvoorwaarden voor de monitoring en evaluatie, is het zo dat brede welvaart beïnvloed wordt door factoren die grotendeels buiten de invloedssfeer van de Regio Deal liggen, zoals landelijke keuzes op het gebied van zorg, onderwijs, economie en veiligheid. Daar komt bij dat brede-welvaartsdata achterlopen op de uitvoering: de meest recente gegevens zijn minimaal één en vaak twee jaar ouder dan de actuele situatie. Het is daarom niet aannemelijk dat binnen enkele jaren al een merkbare verbetering zichtbaar wordt in de brede-welvaartsindicatoren. Dat indicatoren geen groei laten zien, betekent dus *niet* dat projecten geen effect hebben: effecten kunnen te klein, te lokaal of te pril zijn om zichtbaar te worden. Bovendien is het in de huidige data niet mogelijk onderscheid te maken tussen impact van de Regio Deal en die van andere (landelijke) programma's, zoals het Nationaal Programma Groningen. Tegelijkertijd biedt de beschikbare monitoring wel inzicht in de ontwikkeling van de brede welvaart in de regio. Daarom richten we ons hier op het feitelijke doelbereik: in welke mate is de brede welvaart sinds de aanvang van de Regio Deal Oost-Groningen verbeterd?

De brede welvaart laat een gemengd beeld zien. In 2022 staat Groningen op de tiende plek van de twaalf provincies in de brede-welvaartsranking. Economische ontwikkelingen – zoals banengroei, toename van zonnepanelen en hogere tevredenheid met reistijd – dragen bij aan verbetering. Tegelijkertijd drukken meerdere sociaal-maatschappelijke indicatoren de brede welvaart naar beneden, waaronder ervaren gezondheid, vertrouwen in de overheid, woontevredenheid, ervaren veiligheid en afnemend sociaal contact. Hierdoor blijft de totale brede-welvaartsontwikkeling voorsnog beperkt. De Brede Welvaart Index, waarin zowel objectieve als subjectieve indicatoren zijn opgenomen en die is gewogen naar het belang dat inwoners van Groningen hechten aan verschillende aspecten van brede welvaart, laat over de gehele linie vooruitgang zien. Alle Regio Deal-gemeenten scoren hoger dan bij de nulmeting. Oldambt kende de sterkste stijging (+0,23), gevolgd door Stadskanaal (+0,21). Midden-Groningen heeft met 0,71 de hoogste brede-welvaartsindex binnen de regio, gevolgd door Stadskanaal en Veendam.

Deze ontwikkeling moet worden geplaatst in de bredere context. Landelijk steeg de brede welvaart tussen 2018 en 2022 van 0,59 naar 0,84. Hoewel ook de provincie Groningen vooruitgang, blijft de brede welvaart in 2022 relatief laag vergeleken met de rest van Nederland (10e van 12 provincies). De regionale groei wordt voornamelijk gedreven door indicatoren die samenhangen met werk: de beschikbaarheid van banen en een hogere arbeidsparticipatie. Dit sluit aan bij de inzet binnen de Regio Deal, waar nadrukkelijk is gewerkt aan participatie, scholing en economische versterking. Tegenover deze positieve ontwikkelingen staan indicatoren die de brede welvaart afremmen, zoals de ontwikkeling van gezondheid en afnemende tevredenheid over contact met familie, vrienden en burens. Omdat gezondheid een van de belangrijkste voorspellers van welzijn is, weegt deze achterstand zwaar in het totale indexcijfer.

Samenvattend laat de brede welvaart in Oost-Groningen een duidelijke, maar beperkte stijging zien, vanuit een relatief lage uitgangspositie. Hoewel de Regio Deal geen directe interventies op brede welvaart kende en geen beleidstheorie die pijlers en brede welvaart verbindt, is vooruitgang zichtbaar op verschillende domeinen. Tegelijkertijd blijven structurele uitdagingen op het gebied van gezondheid, bestaanszekerheid en sociale binding bepalend voor het totaalbeeld.

Beoogde outcome en output per pijler

Het outcome doel van de Regio Deal Oost-Groningen is de basisleefbaarheid in de regio op orde te brengen en stappen te zetten naar de toekomst: *‘We brengen een ontwikkeling op gang die Oost-Groningers perspectief biedt; die hen helpt gezond(er) te leven en te blijven investeren in hun eigen ontwikkeling. We investeren in goed onderwijs, passende werkgelegenheid en een gezonde leefstijl. Iedere Oost-Groninger zet minimaal één stap vooruit op minimaal één van de pijlers leren, werken, gezondheid. Daarbij investeren we in de kwaliteit van de fysieke woonomgeving in onze regio; in de woningvoorraad en de openbare ruimte.’* De Regiodeal Oost-Groningen heeft vier pijlers, tien actielijnen en verschillende projecten in het uitvoeringsprogramma. De outcome-doelstelling is echter niet volledig expliciet gemaakt (definitie, streefwaarden, bijvoorbeeld: hoe wordt ‘iedere Oost-Groninger minimaal één stap vooruit op minimaal één van de pijlers’ geoperationaliseerd). Wel zijn per pijler indicatoren vastgesteld passend bij de actielijnen. In 2021 is voor die indicatoren een nulmeting uitgevoerd. In deze eindevaluatie kijken we naar de ontwikkeling op die indicatoren om het doelbereik te beschrijven.

Pijler Leren

De Pijler Leren kent twee actielijnen: (1) het verbeteren van het opleidingsniveau en (2) het verhogen van de onderwijsdeelname.

Inzet vanuit de Regio Deal

In de uitvoering is vooral geïnvesteerd in projecten die zich richten op participatie en ondersteuning van specifieke groepen leerlingen. Dat is terug te zien in zowel de financiële inzet als de behaalde resultaten. Een aanzienlijk deel van het budget – ongeveer een derde – ging naar Route Rubicon en De Boeg, gevolgd door 2BE! en Ervaringsdeskundigen. Deze projecten zijn bovendien duurzaam geborgd binnen de Sociale Agenda van Nij Begun, wat wijst op structurele waarde en aantoonbare effectiviteit. De meeste projecten rapporteren positieve resultaten, met name in het bereiken en ondersteunen van kwetsbare doelgroepen en het versterken van verbindingen tussen onderwijs, zorg en welzijn. Kritische noten richten zich vooral op uitvoeringsproblemen en het ontbreken van toekomstperspectief voor enkele kleinere projecten, zoals de ondersteuning van hoogbegaafde leerlingen.

Doelbereik

Tegenover de inzet staat een gemengd resultaatbeeld:

- Doelbereik actielijn 1 (opleidingsniveau): Het aandeel inwoners met een startkwalificatie is gestegen naar 68,4%, een verbetering van 2,8 procentpunt ten opzichte van de nulmeting. De groei is sterker dan in Noord-Nederland gemiddeld. Hiermee is op dit onderdeel een duidelijke stap vooruit gezet.
- Doelbereik actielijn 2 (participatie): Het beoogde effect – een daling van het aandeel entreeopleidingen – is niet gerealiseerd. Regionaal is het aandeel entree-studenten licht gestegen, met name in Stadskanaal. In andere gemeenten zijn wel kleine dalingen zichtbaar, maar niet voldoende voor een positieve regionale trend.
- Breder beeld: Hoewel steeds meer inwoners een startkwalificatie behalen, stijgt tegelijkertijd het aantal voortijdig schoolverlaters. De onderwijspositie verbetert aan de bovenkant, maar blijft kwetsbaar aan de onderkant.

Samenvattend zien we dat de inzet binnen Pijler Leren vooral heeft geleid tot versterkte participatie en succesvolle borging van een aantal effectieve programma's. Het opleidingsniveau vertoont een positieve ontwikkeling, maar de daling van kansrijke onderwijstrajecten (zoals minder

entreeopleidingen) blijft uit en de stijging van schooluitval vormt een knelpunt. Daarmee laat Pijler Leren duidelijke vooruitgang zien, maar ook structurele kwetsbaarheden die verdere aandacht vragen.

Pijler Werk en Inkomen

De pijler *Werk en Inkomen* richtte zich op drie doelen: het versterken van de regionale economie en werkgelegenheid, het vergroten van de doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt, en het verkleinen van intergenerationele armoede en schuldenproblematiek. Net als bij andere pijlers is de beschikbare documentatie van de projecten ongelijk verdeeld. Daardoor ontstaat een wisselend, maar op onderdelen positief beeld.

Inzet vanuit de Regio Deal

Projecten laten zichtbare resultaten zien, zoals het Dorpsbedrijf Musselkanaal en de Innovatiewerkplaats EDRiT, terwijl andere initiatieven nog uitvoering behoeven, zoals Kansen voor Kinderen. In verschillende stukken wordt gereflecteerd op de impact van de COVID-19-pandemie, vooral bij projecten die afhankelijk waren van samenwerking met scholen (bijvoorbeeld Vroeg Buurtaal!). Volgens het jaarverslag 2024:

‘...tonen [de resultaten] aan dat Oost-Groningen een duidelijke stap heeft gezet richting een structureel verbeterde regionale economie, een arbeidsmarkt waarbij met name de onderkant gestimuleerd wordt richting werk en een daling van armoede en schulden. Door in de breedte complexe problemen rondom arbeidsmarkt, economie en schuldenproblematiek aan te pakken, wordt ingezet op een impuls voor de brede welvaart van Oost-Groningen.’ (jaarverslag, p. 13).

Volgens het jaarverslag 2024 heeft Oost-Groningen “een duidelijke stap gezet richting een structureel verbeterde regionale economie, een arbeidsmarkt waarbij met name de onderkant gestimuleerd wordt richting werk en een daling van armoede en schulden.” Hoewel we dit beeld onvoldoende kunnen toetsten valt op dat er onderbesteding was bij projecten gericht op economische versterking, en lichte overbesteding bij arbeidsmarktgerichte activiteiten.

Binnen de doelstelling regionale economie vallen jeugdgerichte projecten positief op, zoals de Ondernemersacademie, evenals het innovatie-netwerk IHOG. Tegelijkertijd laten projecten als Makeport Mercurius en het MKB-project zien dat innovatienetwerken niet vanzelfsprekend tot direct resultaat leiden. Wat betreft arbeidsmarktparticipatie springt het Dorpsbedrijf Musselkanaal eruit door zijn brede, lokale impact, en wordt ook de financiële ondersteuning van jongeren genoemd als een effectieve maatregel voor doorstroom richting werk.

De inspanningen binnen de doelstelling intergenerationele armoede en schulden richtten zich vooral op bewustwording en communicatie. Projecten als Ieder Kind Telt Mee bereikten een groot aantal leerlingen en droegen bij aan het bespreekbaar maken van financiële problematiek. De pijler wordt daarmee gekenmerkt door een brede mix aan projecten met een duidelijk ‘bottom-up’ karakter, gericht op samenwerking en directe interactie met bewoners en doelgroepen.

Voor verschillende projecten lijkt continuïteit gewaarborgd binnen Nij Begun of via onderwijsinstellingen als Noorderpoort. In veel documenten wordt echter opgeroepen tot verdere structurele borging. Het jaarverslag 2024 meldt dat diverse partijen zich verenigen in een gedeeld Innovatienetwerk Oost-Groningen, wat perspectief biedt voor verankering op de langere termijn.

Doelbereik

Tegenover de inzet staat een gemengd doelbereik op de outcome:

- Binnen de actielijn regionale economie en werkgelegenheid groeit de werkgelegenheid in Oost-Groningen, maar minder sterk dan het gemiddelde in Noord-Nederland. Alle gemeenten laten een stijging zien, behalve Stadskanaal. Het aantal banen per 1.000 inwoners blijft achter ten opzichte van het noordelijk gemiddelde, met grote onderlinge verschillen: Veendam heeft de hoogste concentratie banen, Pekela de laagste. Deze verschillen zijn tijdens de looptijd van de Regio Deal relatief constant gebleven.
- Binnen de actielijn doorstroom arbeidsmarkt is sprake van vooruitgang. De netto arbeidsparticipatie in Oost-Groningen steeg naar 68,6% in 2023. Dit blijft onder het noordelijk gemiddelde (71,4%) en onder Nederland (73,1%), maar de groei van 4 procentpunt duidt op een inhaalslag. De werkloosheid is historisch laag en komt inmiddels onder het landelijke gemiddelde uit. De verschillen tussen gemeenten zijn kleiner geworden. De jeugdwerkloosheid blijft, ondanks deze ontwikkeling, relatief hoog vergeleken met de rest van Noord-Nederland.
- Binnen de actielijn armoede en schulden weerspiegelen de cijfers een gemengd beeld. Het mediaan besteedbaar inkomen stijgt in alle gemeenten, maar het aandeel inwoners dat moeite heeft met rondkomen blijft met 19,3% iets hoger dan landelijk. Binnen de regio lopen de verschillen uiteen van 17,6% in Midden-Groningen tot 27,5% in Pekela. Het aandeel huishoudens met een langdurig laag inkomen ligt hoger dan gemiddeld in Noord-Nederland, maar het aandeel huishoudens met minderjarige kinderen in een lage-inkomenssituatie daalt juist sneller dan in de rest van het Noorden.

Samenvattend zien we op vrijwel alle indicatoren vooruitgang, maar dit betekent niet altijd dat er sprake is van een inhaalslag. Ook valt dit niet direct te koppelen aan de succesverhalen van projecten zoals Dorpsbedrijf Musselkanaal. De regio beweegt mee met de bredere macro-ontwikkelingen, maar vaak minder sterk. Uitzonderingen vormen arbeidsparticipatie en werkloosheid, waar het gat met het noordelijk gemiddelde duidelijk kleiner is geworden. De vooruitgang is dus reëel, maar de achterstand op andere regio's is slechts deels ingelopen.

Pijler Gezondheid

Binnen de pijler Gezondheid richtte de Regio Deal zich op twee actielijnen: het stimuleren van een gezonde leefstijl en het organiseren van bereikbare en toegankelijke zorg.

Inzet vanuit de Regio Deal

Op basis van de beschikbare documenten is er meer geïnvesteerd in gezonde leefstijl dan in toegankelijke zorg. In beide doelstellingen is een breed palet aan activiteiten ontplooid en zijn diverse samenwerkingen aangegaan. Met betrekking tot de eerste doelstelling lijkt het gros van de investering naar het project Tijd voor Toekomst (de verrijkte schooldag) te zijn gegaan. Het gaat onder meer om de scholing van (lokale) aanbieders die activiteiten op scholen aanbieden, weerbaarheidstrainingen op scholen, beroepsoriëntatie en het opzetten van een database. Maar ook de projecten Vitalisering ouderen en JOGG-regisseurs vallen positief op. Ten aanzien van de tweede doelstelling is de aandacht met name naar Welzijn op Recept en een AED project gegaan. Vooral Welzijn op Recept (voorheen Ondersteuner Sociaal Domein) claimt groot succes.

Doelbereik

Er zijn zowel positieve als aandachtspunten te zien op het gebied van gezonde leefstijl.

- Enerzijds zien we objectieve verbeteringen in leefstijlgedrag: het aandeel rokers is gedaald en meer inwoners houden zich aan de alcoholrichtlijn. Ook is in een aantal gemeenten het

aandeel inwoners met een gezond gewicht en voldoende beweging gestegen. Anderzijds blijft de ervaren gezondheid achter bij het landelijk gemiddelde (70% versus 74,1%) en is deze tussen 2016 en 2024 met 1,6 procentpunt gedaald in de regio als geheel. Deze daling kan grotendeels worden verklaard door de coronapandemie, met een dieptepunt in 2022 en herstel in 2024.

- Opvallend zijn de grote verschillen tussen gemeenten onderling. Zo varieert het aandeel inwoners met een gezond gewicht van 32% in Oldambt en Pekela tot 42% in Westerwolde. Deze verschillen hangen samen met sociaaleconomische factoren: Groningers met een hogere opleiding, hoger inkomen of een koopwoning ervaren significant betere gezondheid. In Oost-Groningen komen relatief veel oudere inwoners en een groter aandeel zonder startkwalificatie samen, wat de gezondheidsuitdagingen versterkt.
- Op het gebied van toegankelijke zorg zijn positieve stappen gezet in betaalbaarheid: het aandeel inwoners met een betalingsachterstand op de zorgverzekering is in alle gemeenten gedaald, met de sterkste daling in Pekela (-1,1 procentpunt). Deze verbetering valt samen met tijdelijke maatregelen zoals de energietoeslag.
- De fysieke bereikbaarheid van zorg blijft echter een uitdaging. De gemiddelde afstand tot de huisarts (1,6 km) en huisartsenpost (tot 17,0 km in Westerwolde) ligt boven het Noord-Nederlandse gemiddelde en is in de meeste gemeenten gelijk gebleven of licht gestegen. Circa 7,5% van de inwoners ervaart af en toe tot vaak moeite om de huisarts te bereiken, waarbij de ervaren bereikbaarheid niet altijd correleert met de feitelijke afstand – in Westerwolde, met de grootste afstand, is de ervaren bereikbaarheid juist het beste.

Samenvattend zien we dat de gemeenten binnen de Regio Deal op het gebied van gezondheid concrete stappen hebben gezet, met name in leefstijlgedrag en betaalbaarheid van zorg. De uitdaging blijft om de objectieve verbeteringen te vertalen naar een betere ervaren gezondheid en om de bereikbaarheid van zorg in een dunbevolkt gebied te waarborgen. De grote verschillen tussen gemeenten vragen om maatwerk in beleid en interventies, met extra aandacht voor sociaaleconomische gezondheidsverschillen.

Pijler Wonen

Binnen de pijler Woonomgeving richtte de Regio Deal zich op drie hoofddoelstellingen: het gebiedsgericht verbeteren van dorpen en wijken, het ondersteunen van huiseigenaren bij de energietransitie en het investeren in aantrekkelijkere dorps- en stadscentra. Er is wat meer geïnvesteerd in de gebiedsgerichte aanpak, en iets minder in de energietransitie en het streven naar vitale kernen.

Inzet van uit de Regio Deal

Op basis van de beschikbare documenten is een breed scala aan activiteiten ontplooid, waarbij met name het project JBC (Jouwbespaarcoach) positief opvalt. Binnen de GGA Kans voor Schans en de GGA Veendam Noordwest zijn diverse activiteiten ontplooid, van het verduurzamen van woningen, aanleggen van fiets- en wandelpaden, tot het opzetten van een buurthuiskamer. Door het ontbreken van financiële verantwoording en de inhoudelijke overlap tussen doelstellingen is het echter lastig om conclusies te trekken over de effecten van specifieke investeringen.

Doelbereik

Het doelbereik op het gebied van wonen is lastig te duiden. De resultaten moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd: veel veranderingen zijn positief, maar vaak te klein om definitieve conclusies te trekken.

- De tevredenheid met de eigen woning blijft stabiel hoog, met een gemiddeld rapportcijfer van 8,2 in Oost-Groningen (een stijging van 0,1 punt). De grootste verbetering is zichtbaar in Pekela, Stadskanaal en Veendam, waar het cijfer met 0,4 punt steeg naar een 8,3. Alleen Westerwolde zag een lichte daling van 0,1 punt, maar blijft met een 8,2 ruim voldoende scoren.
- De ervaren klimaateffecten laten een gemengd beeld zien. Het aandeel inwoners met vaak last van hittestress daalde regionaal met 2,6 procentpunt naar 12,6%, maar in Oldambt steeg dit juist met 4,4 procentpunt naar 16,2%. De ervaren wateroverlast nam regionaal licht toe (0,6 procentpunt naar 2,8%), met een sterke stijging in Westerwolde (3,4 procentpunt naar 4,8%) en een daling in Midden-Groningen (-1,2 procentpunt naar 2,0%).
- Het percentage woningen met een energielabel is flink gestegen in alle gemeenten, met de grootste vooruitgang in Westerwolde, Pekela en Oldambt. Desondanks blijven alle gemeenten onder het Noord-Nederlandse gemiddelde van 59,9%. De energiearmoede is in alle gemeenten gedaald ten opzichte van 2019, met de sterkste daling in Pekela en Veendam. Pekela blijft echter koploper met 11,0% van de huishoudens in energiearmoede, ruim boven het Noord-Nederlandse gemiddelde van 4,8%.
- De tevredenheid met de leefbaarheid laat een licht negatief beeld zien: het regionale cijfer daalde met 0,1 punt naar een 7,5, waarbij Oldambt met een 7,3 het laagst scoort. In alle gemeenten is dit cijfer gedaald of gelijk gebleven, wat mogelijk wijst op bredere maatschappelijke ontwikkelingen die de ervaren leefbaarheid beïnvloeden.
- De leegstand toont daarentegen een duidelijk positieve ontwikkeling. In Oost-Groningen daalde de totale leegstand met 3 procentpunt naar 11%, met vergelijkbare dalingen in Oldambt en Veendam. Alleen Westerwolde zag een stijging van 2 procentpunt naar 8%. Specifiek voor winkelleegstand daalde het aantal leegstaande panden regionaal van 130 naar 100, met de grootste verbeteringen in Oldambt (daling naar 10 panden) en Midden-Groningen (daling naar 30 panden). In Stadskanaal, Veendam en Westerwolde bleef het aantal stabiel.

Samenvattend zien we dat binnen de regio van de Regio Deal Oost-Groningen stappen zijn gezet met name in het terugdringen van leegstand en het stimuleren van energielabeling. De aanhoudende energiearmoede, met name in Pekela, en de grote verschillen in ervaren hittestress en wateroverlast tussen gemeenten wijzen op structurele uitdagingen rond woningkwaliteit en betaalbaarheid. De positieve ontwikkeling in leegstand, vooral in Midden-Groningen en Oldambt, biedt aanknopingspunten voor verdere revitalisering van dorps- en stadscentra.

Stakeholderanalyse

Onderdeel van deze evaluatie is een herhaalde stakeholderanalyse geweest (zie bijlage III). De uitkomsten van deze analyse zijn op 11 november 2025 met betrokkenen besproken in Scheemda. We vatten hier de kern samen.

Uit de stakeholderanalyse komt naar voren dat de respondenten van de vragenlijsten over het algemeen, en redelijk stabiel over de tijd, ruim voldoende tevreden zijn met Regio Deal Oost-Groningen. Respondenten benadrukken dat de Regio Deal zichtbaar heeft bijgedragen aan maatschappelijke resultaten en samenwerking in de regio, met name door het versterken van lokale initiatieven en netwerken. Zo schrijft een respondent: *‘De samenwerking met de gemeenten en welzijnsorganisaties heeft veel energie gebracht’*. Op gebied van samenwerking en draagvlak geven de meeste respondenten de Regio Deal een ruime voldoende over de tijd heen, idem met betrekking tot het functioneren van de gemeenten, organisaties en het programmateam. Samenwerking werkt het best, zo schrijft een respondent, als ze vertrekt vanuit het belang van de inwoner en lokale kennis benut. De ervaringen met de integrale aanpak geven een meer wisselend beeld, ook geeft 35% aan dat belangrijke stakeholders gemist zijn (met name inwoners en ondernemers) of op verkeerd niveau zijn betrokken.

Tegelijkertijd benoemen respondenten structurele aandachtspunten rond eigenaarschap vanuit gemeenten, vertrouwen op bestuurlijk niveau, continuïteit in programmamanagement en de samenhang tussen pijlers. Met name het (gebrek aan) vertrouwen in de Pijler Wonen wordt benoemd. Ook wordt de communicatie vanuit de Regio Deal (via de site) laag beoordeeld. Respondenten benadrukken dat de Regio Deal heeft bijgedragen aan meer zichtbaarheid en trots voor Oost-Groningen en aan projecten met lange termijn impact, maar dat de resultaten ongelijk verdeeld blijven over pijlers en gemeenten. Deels ligt dit mogelijk ook in de ervaren trots en cultuur van de regio, zo zegt een respondent: *‘Door de Regio Deal zetten we Oost-Groningen beter op de kaart. Onze trots op de behaalde resultaten mag wel wat groter zijn.’* Dat diverse projecten nu geborgd zijn via bijvoorbeeld Nij Begun is wel een reden tot trots die veel expliciet wordt gemaakt. Met de blik op de toekomst roepen de respondenten met name op te richten op het versterken van de governance van de Regio Deal, in te zetten op betere samenwerking en verdere borging van resultaten.

Conclusies

De Regio Deal Oost-Groningen heeft tastbare resultaten opgeleverd, vooral op het gebied van participatie, werk en onderwijs, en heeft regionale samenwerking versterkt. Tegelijkertijd zijn de impact en duurzaamheid van resultaten moeilijk volledig vast te stellen door een ontbrekende beleidstheorie, beperkte borging en externe invloeden. De regio heeft vooruitgang geboekt in brede welvaart, maar de ontwikkeling blijft beperkt en kwetsbaar. Voor de volgende fase is versterking van strategische samenhang, governance en monitoring essentieel. Op basis van de beschikbare informatie, binnen de methodologische beperkingen van deze evaluatie, komen wij tot de volgende overkoepelende conclusies:

De brede welvaart in Oost-Groningen is voorzichtig verbeterd, maar blijft kwetsbaar en sterk extern bepaald. De impact is niet toe te schrijven aan de inzet vanuit de Regio Deal. De brede welvaart stijgt in alle gemeenten maar de totale ontwikkeling is beperkt. Brede welvaart wordt zwaar beïnvloed door factoren buiten de invloedssfeer van de Regio Deal. Door het ontbreken van een uitgewerkte beleidstheorie is het niet mogelijk uitspraken te doen over doelmatigheid en doeltreffendheid. Ook lijken de gestelde ambities en doelen, en de doorlooptijd en middelen uiteindelijk, qua ambitie niet goed afgestemd. Wel is sprake van een langzame inhaalslag op werk-gerelateerde indicatoren. Beschikbaarheid van werk en hogere arbeidsparticipatie dragen aantoonbaar bij aan de lichte stijging in brede welvaart. Deze beweging sluit aan bij de inzet binnen de Regio Deal, maar is pas in beperkte mate zichtbaar in de totale welvaartsontwikkeling.

De meest overtuigende vooruitgang wordt geboekt binnen Werk en Inkomen op het gebied van participatie, werk en scholing. De regio kent stijgende arbeidsparticipatie, een dalende werkloosheid en een toename van inwoners met een startkwalificatie. Daarmee beweegt Oost-Groningen in de richting van Noord-Nederland, al zijn verschillen nog aanzienlijk. We zien een gemengd beeld binnen de andere pijlers. Binnen Leren is sprake van hogere participatie, maar blijven er zorgen over voortijdig schoolverlaten en entree-instroom. Binnen Gezondheid zijn leefstijlinitiatieven veelbelovend, maar blijft de ervaren gezondheid achter, wat zwaar weegt in de brede welvaart. Binnen Wonen zijn er verbeteringen in leegstand en verduurzaming, maar grote verschillen tussen gemeenten en blijvende problemen rond leefbaarheid en energiearmoede.

Kleinschalige, doelgroepgerichte projecten laten de meeste directe resultaten zien. Veel succesvolle projecten kenmerken zich door maatwerk, directe interactie met inwoners, snelle verbindingen tussen domeinen, responsiviteit en experimenteren op kleine schaal. Voorbeelden zijn interventies rond jongeren, werktoeleiding, leefstijl en lokale energie- en buurtinitiatieven. Niet alle output is volledig in beeld door beperkte documentatie en ongelijkmatig aangeleverde stukken. De borging van succesvolle projecten is wisselend. Een aantal projecten is geborgd in Nij Begun of bij regionale instellingen (zoals Route Rubicon, De Boeg en 2BE!), maar voor andere is de toekomst onzeker. Dit beïnvloedt de duurzaamheid van de output.

De regionale samenwerking is aantoonbaar versterkt. Zowel uit documenten als stakeholderanalyse blijkt dat de Regio Deal heeft geleid tot intensievere samenwerking tussen gemeenten, maatschappelijke organisaties, onderwijs, zorg en inwoners. Stakeholders waardeerden vooral verbeterde verbindingen tussen domeinen en de gezamenlijke aanpak van complexe vraagstukken. Maar governance en samenhang tussen pijlers blijven aandachtspunten. We signaleren onvoldoende bestuurlijk eigenaarschap, wisselend vertrouwen op bestuurlijk niveau en beperkte samenhang tussen pijlers en projecten.

De 'bottom-up' en projectmatige aanpak brengt innovatie én kwetsbaarheid. Projecten kunnen snel, wendbaar en dichtbij inwoners werken. Tegelijkertijd zien we dat pionieren ook betekent dat innovaties kunnen falen, dat samenwerking intensief en tijdrovend is en dat borging niet vanzelfsprekend is.

Aanbevelingen

Onze aanbevelingen richten we met name op het vervolg van Regio Deal Oost-Groningen, Regio Deal Oost-Groningen II, dat op dit moment van schrijven al in de opstartfase zit. Welke lessen kunnen we, in brede zin, trekken uit Regio Deal Oost-Groningen I? De belangrijkste aanbevelingen die voortvloeien uit voorgaand rapport zijn:

Stimuleer samenwerking en integraliteit binnen het programma. Focus op domeinoverstijgende projecten en kennisuitwisseling. Concreet betekent dit zoeken naar een betere verbinding *tussen* de pijlers, en het voortbouwen op de reeds versterkte samenhang in de regio. Houdt daarbij ook goed zicht op de balans ('quadruple helix') tussen kennis(instellingen), overheid, ondernemers en burgers (als betrokken inwoners, en als doelgroep).

Versterk de governance van de Regio Deal. Zorg voor, en borg, duidelijke rolverdelingen tussen gemeenten, programmabureau en penvoerder. Maak daarbij concrete afspraken over eigenaarschap en transparantie van besluitvorming. En bespreek en evalueer vervolgens op gezette momenten met elkaar 'wie waar voor aan de lat staat'.

Werk aan de Regio Deal als lerende organisatie. Onderdeel daarvan:

- Bouw en borg een sterke monitorings- en evaluatie aanpak, met robuuste monitoring en streefwaarden.
- Werk aan een expliciete beleidstheorie, met sterke afstemming tussen pijlers en doelstellingen.

Houd projecten concreet en pragmatisch, met voldoende capaciteit en middelen.

Focus ook op wat goed gaat. Er liggen kansen in het voortbouwen op de Pijlers Leren en Werk & Inkomen vanwege de behaalde en meer expliciete resultaten.

Geef ruimte voor innovatie, lokale inbedding en borging, zodat resultaten duurzaam zijn. Behoud daarbij tegelijkertijd de belangrijke huidige insteek dat projecten en plannen mogen falen.

Vier en communiceer successen lokaal, regionaal en landelijk om vertrouwen en motivatie te behouden en te versterken.

Bijlagen

Bijlage I: Deskresearch

Bijlage II: Monitoring en evaluatie van Regio Deal Oost-Groningen: indicatoren

Bijlage III: Stakeholderanalyse